

Jakub Bornio, Aleksandra Poznar

Pierwsza od wybuchu wojny wizyta premiera Węgier w Kijowie

2 lipca 2024 r. premier Węgier Viktor Orbán pierwszy raz od 12 lat, a więc także po raz pierwszy od wybuchu pełnoskalowej wojny z Rosją, odbył oficjalną wizytę w Kijowie, gdzie przeprowadzono rozmowy na wysokim szczeblu rządowym. W ramach wizyty odbyło się również spotkanie V. Orbána z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim. Dyskutowano przede wszystkim o kwestiach potencjalnych rozmów pokojowych z Rosją, węgierskiej mniejszości narodowej w regionie Zakarpacia oraz współpracy na poziomie Unii Europejskiej (UE), co ma bezpośrednio związek z rozpoczętą 1 lipca 2024 r. prezydencją Węgier w Radzie UE.

Węgierskie wizyty na Ukrainie po wybuchu pełnoskalowej wojny. W odróżnieniu od swoich odpowiedników z innych państw UE i Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) przedstawiciele Węgier dyplomatycznie izolowali Ukrainę, jednocześnie podtrzymując relacje z Białorusią czy Rosją. Wyjątek stanowiło kilka epizodów. W sierpniu 2023 r. ówczesna prezydentka Węgier Katalin Novák złożyła hołd w Buczy oraz wzięła udział w Platformie Krymskiej, podczas której podkreśliła, że „integralność terytorialna Ukrainy jest niepodważalna”, a Węgry wyrażają swoją solidarność poprzez pomoc humanitarną i udział w eksporcie ukraińskiego zboża. W styczniu 2024 r. minister spraw zagranicznych Węgier Péter Szijjártó spotkał się w Użhorodzie ze swoim odpowiednikiem Dmytro Kulebą oraz szefem kancelarii prezydenta Ukrainy Andrijem Jermakiem. Podczas rozmów strona węgierska podkreśliła znaczenie nadal nierozwiązanej kwestii praw mniejszości węgierskiej w Ukrainie, jednocześnie dostrzegając postępy w tym zakresie, które przybliżyły Ukrainę do negocjacji przedakcesyjnych z UE. Premier V. Orbán od rozpoczęcia pełnoskalowej wojny na Ukrainie spotykał się z W. Zełenskim jedynie przy okazji wspólnych wydarzeń na forum UE czy ONZ. 1 lipca 2024 r. Węgry rozpoczęły półroczną prezydencję w Radzie UE, a w swoim programie zadeklarowały kontynuację przyjętej przez UE polityki wobec Ukrainy ([„Komentarze IEŚ”, nr 1154](#)).

Przebieg spotkania. Dwustronna rozmowa premiera Węgier i prezydenta Ukrainy odbyła się za zamkniętymi drzwiami, a cała wizyta utrzymywana była w tajemnicy przed mediami. O wyjeździe V. Orbána do Kijowa poinformowano dopiero na dzień przed planowaną wizytą. Jak wskazują ukraińskie źródła, głównym tematem rozmów była kwestia osiągnięcia zawieszenia broni i stworzenia akceptowalnego zarówno dla Ukrainy, jak i Rosji planu pokojowego. Trudno jest jednak rozstrzygnąć, czy ze strony ukraińskiej nie było to myślenie życzeniowe. Premier V. Orbán już po spotkaniu wyraźnie zaznaczał, że namawiał prezydenta W. Zełenskiego do odwrócenia kroków w ramach planu pokojowego, tak aby najpierw doprowadzić do zawieszenia broni, a później do rozmów pokojowych. Na wspólnym spotkaniu przedstawiciele obu rządów rozmawiano o kwestiach bezpieczeństwa energetycznego i żywnościowego regionu oraz poruszono temat mniejszości węgierskiej, który od lat negatywnie oddziałuje na stosunki węgiersko-ukraińskie. Seria spotkań została zakończona dziesięciominutową konferencją prasową, na której V. Orbán przychylnie ocenił „wysiłki prezydenta Ukrainy na rzecz pokoju”¹, co stoi w sprzeczności z dotychczasową narracją rządu Węgier, który obwiniał zarówno Ukrainę, jak i NATO o eskalowanie wojny i wprowadzenie „wojennej hysterii” ([„Komentarze IEŚ”, nr 1138](#)). Prezydent Ukrainy podziękował V. Orbánowi za podpisanie się pod komunikatem z czerwcowego szczytu na rzecz pokoju na Ukrainie oraz podkreślił znaczenie „podstawowych kwestii dla obu państw, które mogą stanowić podstawę porozumienia międzynarodowego, szczególnie sytuacji mniejszości węgierskiej i otwarcia ukraińskiej szkoły na Węgrzech”.

¹ Kijew. Sajtótájékoztató Volodimir Zelenszkij ukrán elnökkel, <https://www.youtube.com/watch?v=xLJX1RrKh8c> [03.07.2024].

Jak tego samego dnia poinformowało MSZ Rosji, „z inicjatywy strony węgierskiej” odbyła się rozmowa telefoniczna pomiędzy P. Szijjártó a jego rosyjskim odpowiednikiem Siergiejem Ławrowem, dotycząca „kryzysu ukraińskiego [...] i zapewnienia praw wszystkich mniejszości narodowych zamieszkujących Ukrainę”². Interesujący jest fakt, że o rozmowie nie poinformowało MSZ Węgier, a informacja zamieszczona na stronie MSZ Rosji została szybko usunięta. Niewykluczone zatem, że rozmowa mogła mieć charakter techniczny i dotyczyć planowanej wizyty przedstawicieli węgierskiego rządu w Moskwie, a strona rosyjska intencjonalnie stworzyła wrażenie, że rozmowy z Ukrainą są konsultowane na poziomie rosyjsko-węgierskim.

Mniejszość węgierska na Ukrainie. Jednym z głównych czynników odpowiadających za dynamikę relacji Węgier z sąsiadami jest ponad dwumilionowa węgierska mniejszość w państwach ościennych. Jej obecność jest efektem niekorzystnych z perspektywy Węgier rozstrzygnięć I wojny światowej i traktatu z Trianon. Mniejszość węgierska na Ukrainie jest relatywnie mniej liczna niż ta zamieszkująca np. Rumunię (zgodnie ze spisem z 2001 r. na Ukrainie mieszkało ok. 150 tys. etnicznych Węgrów), ale pozostaje skupiona geograficznie w regionie zakarpackim. Z perspektywy Węgier jest ona jednak istotna nie ze względu na jej liczebność. Węgry w swojej polityce zagranicznej kierują się założeniem, że nie mogą pozwolić na jakikolwiek przejaw dyskryminacji wobec węgierskiej mniejszości w żadnym z państw sąsiednich, ponieważ może to grozić żądaniem ustępstw lub podobnymi praktykami (np. mniej liberalną w stosunku do mniejszości polityką) ze strony innych sąsiadów. Kwestią problematyczną w relacjach węgiersko-ukraińskich było przede wszystkim ograniczenie dostępu do szkolnictwa w języku węgierskim dla uczniów szkół podstawowych drugiego poziomu na Ukrainie³. Państwo węgierskie, omijając przepisy prawa ukraińskiego, zaczęło dofinansowywać z budżetu państwa prywatne węgierskie szkoły w regionie Zakarpacia. Pod koniec 2023 r. Ukraina wprowadziła znaczące zmiany w prawie o mniejszościach, które zliberalizowały te kwestie dla uczniów pobierających naukę w jednym z oficjalnych języków UE. Wynikało to z warunków stawianych Ukrainie przez Komisję Europejską. Te zmiany doprowadziły m.in. do ustanowienia przez Radę Unii Europejskiej (przy zgodzie Węgier) ram negocjacyjnych oraz zainicjowania negocjacji akcesyjnych UE z Ukrainą. Z perspektywy Węgier zmiany prawne dotyczące praw mniejszości narodowych na Ukrainie były warunkiem wstępnym do rozwoju relacji z Ukrainą na najwyższym szczeblu.

Należy również pamiętać, że mniejszości narodowe są w polityce Węgier nie tylko poważnym zasobem demograficznym, ale także narzędziem wpływania na państwa ościenne. Państwo to liczy obecnie ok. 9 mln 600 tys. obywateli z tendencją spadkową. Proces madziaryzacji imigrantów jest trudny i idealnym rozwiązaniem mającym na celu zwiększenie liczby ludności jest sięgnięcie po „węgierskich” obywateli z państw ościennych. Ponadto w czasie drugiego rządu V. Orbána w 2010 r. prowadzono politykę przyznawania węgierskich paszportów etnicznym Węgom w państwach sąsiednich. Przyczyniło się to również do budowania bazy wyborczej dla Fideszu. Podczas ostatnich wyborów parlamentarnych w 2022 r. głosy na Fidesz oddało 94% obywateli „spoza granic państwa, których adres zamieszkania nie znajduje się na Węgrzech”⁴.

Zawieszenie broni. Na konferencji po spotkaniu V. Orbán oznajmił, że „zasady międzynarodowej dyplomacji są powolne i skomplikowane”. W związku z tym poprosił prezydenta Ukrainy, aby rozważył on „odwrócenie porządku procesu i przyspieszenie negocjacji pokojowych poprzez szybkie zawieszenie broni w określonym terminie, które da szansę na negocjacje pokojowe”⁵. V. Orbán zwrócił się do narodu ukraińskiego, mówiąc: „pokój jest bardzo ważną kwestią. Wojna, w której żyjecie, ma bardzo intensywny wpływ na bezpieczeństwo Europy”. Podkreślił także wdzięczność za szczerą odpowiedź W. Zełenskiego w tej kwestii. Z opublikowanych raportów nie wynika jednoznacznie, jaka była odpowiedź prezydenta Ukrainy ani jakie stanowisko przedstawił on w sprawie zawieszenia broni, jednak według stanowiska rządu ukraińskiego w obecnej sytuacji zawieszenie broni dałoby

² Oświadczenie po konsultacjach telefonicznych, https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1960565/ [03.07.2024].

³ Wprowadzone w 2017 r. prawo o oświacie, które zawierało te reformy, nie było wymierzone jedynie w mniejszość węgierską, ale dotyczyło wzmocnienia języka ukraińskiego i osłabienia dostępu do nauczania w językach również innych mniejszości, ze względu na obiektywne uwarunkowania – głównie rosyjskojęzycznej.

⁴ Országgyűlési képviselők választása 2022, Levélszavazás, <https://vtr.valasztas.hu/ogy2022/valasztasi-informaciok/levelszavazas?tab=results> [04.07.2024].

⁵ Kijev. Sajtótájékoztató Volodimir Zelenszkij ukrán elnökkel, <https://www.youtube.com/watch?v=xLJX1RrKh8c> [03.07.2024].

Rosji jedynie czas na wzmocnienie obrony na okupowanych terytoriach i rozbudowanie potencjału ofensywnego. Węgry prowadzą jednak inną politykę wobec pomocy niż ich partnerzy w NATO, nie przekazując uzbrojenia i ograniczając się do wsparcia humanitarnego, szkolenia na swoim terytorium ukraińskich medyków pola walki oraz sprzedaży Ukrainie oleju napędowego.

Komentarz:

- Na zorganizowanie wizyty miały wpływ dwa ważne czynniki. Po pierwsze – liberalizacja praw mniejszości narodowych, w tym mniejszości węgierskiej na Ukrainie, po drugie – podwójna rola V. Orbána, który obecnie jest także liderem państwa sprawującego prezydencję w Radzie UE. Wizyta w Kijowie na drugi dzień po przejściu prezydencji ma na celu ukazanie V. Orbána jako polityka sprawczego. W ten sposób premier chce odbudować wizerunek Węgier i udowodnić, że rząd nie tylko mówi o pokoju, ale także podejmuje konkretne inicjatywy w celu jego osiągnięcia. Formuła „odwrócenia kolejności” planu pokojowego jest jednak nie do zaakceptowania przez stronę ukraińską, dopóki nie dojdzie do przełamania linii obronnych przez Rosję i tak długo, jak Zachód będzie zainteresowany wojskowym wsparciem Ukrainy. W perspektywie długoterminowej plan V. Orbána jest dla Ukrainy niebezpieczny – wzmacnia jedynie Rosję, której cele wojskowe i polityczne nie zostały zrealizowane.
- Wizyta w Kijowie to sygnał, że rząd V. Orbána jest gotów do przyjęcia pragmatycznej postawy wobec Ukrainy, jeżeli stawiane przez premiera Orbána warunki będą spełniane, podobnie jak to miało miejsce w sprawie akcesji Szwecji do NATO ([„Komentarze IEŚ”, nr 1073](#)). Polityka Węgier pozostaje wielowektorowa i nakierowana na doraźne korzyści, czego przykładem są konsultacje między ministrami spraw zagranicznych Rosji i Węgier w dniu wizyty V. Orbána w Kijowie.
- W kontekście wizyty warto nadmienić, że w 2024 r. kończy się rosyjsko-ukraińska umowa na tranzyt rosyjskiego gazu przez Ukrainę. Węgry są zainteresowane kontynuowaniem odbioru/kupna rosyjskiego surowca, mimo politycznych obietnic dotyczących dywersyfikacji źródeł dostaw. Jesienią odbędą się również wybory w USA, w których rząd Węgier mocno wspiera Donalda Trumpa, wierząc, że republikanin doprowadzi do zmiany polityki Zachodu wobec wojny i „zaprowadzi pokój na Ukrainie” ([„Komentarze IEŚ”, nr 1081](#)). Będą one stanowić istotną cezurę dla polityki zagranicznej Węgier.